

Тема 8: Підготовка сім'ї до адекватної взаємодії та сприйняття дитини з особливими потребами.

План

1. Родина, як основа соціального успіху дитини із особливими потребами.
2. Зміст психологічної роботи з родиною, яка виховує дитину з особливими потребами.
3. Психологічний супровід родини, яка має дитину з особливими потребами.

Ключові поняття: *родина, сімейне виховання, батьки, гінеопіка, емоційне благополуччя.*

1. Родина, як основа соціального успіху дитини із особливими потребами.

Процес соціалізації людини в суспільство починається в родині, яка є найважливішим соціальним інститутом формування і розвитку особистості, тому що суспільство покладає відповідальність на батьків у вихованні дітей. Батьківство являє собою комбінацію таких компонентів, як мотивація, орієнтування в дитячо-батьківському просторі, батьківська компетентність, рефлексія і є об'єктом дослідження широкого кола фахівців, як у нашій державі, так і за кордоном.

У багатьох педагогічних, соціологічних, психологічних дослідженнях батьківство розглядається як історично зумовлений соціокультурний феномен, що змінюється за структурою й функціями відповідно до певної системи прийнятих у тій чи іншій культурі норм і правил, що регулюють виховання в родині. Значення батьків у житті дитини зумовлене роллю середовища у розвитку особистості.

Однією з основних передумов адекватного розвитку дитини є виховування в емоційно сприятливому і стабільному соціальному середовищі. Родина є одним із таких оточень: саме тут відбувається закладання майбутніх основ і навичок, необхідних для успішного існування людини в навколишньому світі, визначається ставлення дитини до себе й інших людей, формується образ його «Я» і передумови тих особливостей, які в майбутньому будуть характеризувати її як неповторну особистість. У родині відбувається первинна соціалізація особистості, засвоюються перші соціальні ролі, закладаються основні цінності життя.

Найбільше значення для формування особистості має морально-психологічний клімат родини, що визначає й опосередковує дію усіх інших чинників. У свою чергу, сам мікроклімат родини залежить від характеру сімейно- подружніх і дитячо-батьківських стосунків. Залежно від того, яким є потенціал родини (структура, освітній, культурний рівень батьків, соціально-побутові умови життя, психологічний мікроклімат, розподіл функціональних обов'язків між членами), відбувається й формування особистості дитини.

Зараз спостерігається тенденція збільшення при народженні дітей із порушеннями здоров'я. При цьому, саме родина як соціальний інститут має безпосередній вплив на процес інтеграції в суспільство такої особистості. Від того, як батьки ставляться до своєї дитини, її порушення здоров'я й потенційних можливостей, який підхід – сепараційний чи інтегративний – вони здійснюють у розвитку дитини, залежить успішність включення таких дітей у життєдіяльність суспільства.

2. Зміст психологічної роботи з родиною, яка виховує дитину з особливими потребами.

Поняття «сімейне виховання» є ширшим терміном, ніж «виховання батьків», і означає нагромадження й засвоєння необхідних знань і навичок усіма членами родини, і насамперед – щодо виконання функцій виховання дітей. При цьому під функціями виховання дітей мається на увазі створення певних стосунків між батьками й дітьми, а також їх передумов, тобто певного способу життя родини й взаємодії її членів. Функція ж всебічної допомоги у розвитку дитини означає створення таких умов, за яких її фізіологічні, емоційні й інтелектуальні потреби задовольнялися достатньою мірою й на необхідному якісному рівні.

Можна виділити основні чинники, що впливають на виховну ефективність: знання батьками психології дитини й вірна оцінка її індивідуальних якостей; адекватний емоційний відгук на поведінкові реакції дитини і її актуальні психічні стани; вибір такого способу взаємодії з дитиною, який найкраще відповідає її індивідуальним особливостям.

Психологічний супровід сімей, які виховують дітей із особливими потребами повинен здійснюватися у декількох напрямках:

- Супровід природнього розвитку батьківства.
- Підтримка батьків у важкій життєвій ситуації, якою є втрата здоров'я дитиною.
- Виведення членів родини зі стану психологічного стресу.
- Психологічне орієнтування процесу сімейного виховання.

- Допомога родині в поновленні свого соціально-психологічного і соціально-культурного статусу.

Враховуючи особливості родин, які виховують дітей із особливими потребами, для оптимального співробітництва з ними важливими є позитивність консультування, подолання пасивної позиції родини, включення в роботу всіх членів родини.

3. Психологічний супровід родини, яка має дитину з особливими потребами.

Психологічний супровід такої родини має бути спрямований на створення умов для емоційного благополуччя, успішного розвитку, виховання і навчання дитини в ситуаціях взаємодій, які організовуються у межах освітнього закладу. Більше того, у систему супроводу слід включати усіх учасників освітнього процесу. У якості об'єкта психологічного супроводу може виступати або конкретні батьки, конкретна родина, або група родин. Мета такого супроводу – створення умов для максимального особистісного розвитку й навчання дитини в межах об'єктивно даного соціального оточення.

Психологічний супровід може відбуватися кількома способами:

1. Індивідуальна робота зі членами родини.
2. Робота з подружньою парою.
3. Робота з родиною в цілому.
4. Групова робота з кількома родинами.

Ефективність психологічної роботи з родинами дітей із особливими потребами визначають: урахування актуального психічного стану дитини, а також аналіз особливостей сімейного функціонування при формуванні психологічного супроводу, комбінація різних форм і методів роботи, гнучкість психологічної тактики.